

Mormii Mushrikootaa-Kutaa 2.2

Description

Kutaa darbe keessatti waaâ€™TMee Aakhirah ilaalchisee mormii Mushrikoota ilaalle jirra. Suuratu Al-Jaasiyah aayah 28 irraa itti fufuun taate Guyyaa Qiyaamaa adeemsifamu mee haa ilaallu. Tarii qalbiin gogde ni jiiti, nafseen of dagattee fi gaflaa keessatti tarte ni dammaqxi.

Rabbiin guddaan oltaâ€™TMee gabroonni akka of eeggataniif ciminna Guyyaa sanii ni ibsa:

﴿وَتَرَىٰ كُلَّ أُمَّةٍ جَائِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَىٰ إِلَىٰ كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾
 هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ
 ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ۗ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿٣٠﴾﴾

â€œGuyyaa san ummata hunda jilbifatanii argita. Ummanni hundu gara kitaaba isaanitti waamamuun, â€œHarâ€™TMa waan dalagaa turtaniif ni mindeefamtuâ€[jedhamu]. Kuni kitaaba Keenya kan isin irratti dhugaan dubbatuudha. Dhugumatti, Nuti waan isin dalagaa turtan galmeesisaa turre. Isaan amananii fi hojii gaggaarii hojjatan immoo Gooftaan isaanii rahmata Isaa keessa isaan seensisa. Suni isumatu milkaaâ€™TMinna ifa bahaadha.â€Suuratu Al-Jaasiyah 45:28-30

يَن كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ ءَأَيْتِي تَتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا قِيلَ
 لِلّٰهِ حَقُّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُمْ مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِن نَّظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ
 بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٢﴾ وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ ۗ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٣﴾ وَقِيلَ الْيَوْمَ
 كَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا وَمَأْوَأَكُمْ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نُّصْرِينَ ﴿٣٤﴾ ذَٰلِكُمْ بِأَنكُم
 يَتِ اللّٰهُ هَزُورًا ۗ هَٰذَا يَوْمُ الْبَٰرِئَاتِ فَالْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٥﴾﴾

â€œIsaan kafaran immoo, â€œSila keeyattoonni Kiyya isin irratti dubbifamaa hin turre? Garuu isin garmalee of-tuultan, namoota mujrimoota turtan. Yommuu â€~Waadaan Rabbii haqa, Qiyaamaan [akka dhuftu] shakkiin ishii keessa hin jiruâ€™TM jedhamu, isin ni jettan, â€œQiyaamaan maal akka taate hin beeknu. Mammii malee yaada ishii hin qabnu. Nuti warra dhugaan amananii miti.â€ Hamtuun waan dalaganii isaaniif ifa baha, wanti isaan itti qishnaa

(qoosaa) turaniis isaan marsa. Ni jedhaman, Harâ€™a akkuma isin qunnamti Guyyaa keessan kana dagattan Nutis isin dhiifna. Teesson keessanis ibidda, tumsitoonni (gargaartoonni) isiniif hin jiran. Kuni waan keeyyattoota Rabbi qishnaa godhattanii fi jireenyi addunyaa isin gowwomsiteefi. Harâ€™a ishii (ibidda) keessaa hin baafaman, isaan ceephoos hin buufachiifamanu. Suuratu Al-Jaasiyah 45:31-35

Ibsa Keeyyattoota armaan olii:

Guyyaa san ciminnaa fi guddinnaa irraa kan ka’me ummata hundaa jilbiifatanii isaan argita. Akkana jedhame jira, Kuni kan ta’u yommuu Jahannam fidamteedha. Sababni isaas, sagaleen qaxxisaa ibidda Jahannam ni dhagahama. Yommuu kana dhagahan hundi isaanitu ni jilbifatu. Inumaa Ibraahim Khaalilu Raamaan ni jedha, Nafsii, nafsii (nafsee tiyya, nafsee tiyya) Harâ€™a nafsee tiyya malee homaa si hin kadhu. Tafsiiru Ibn Kasiir 6/614

Ummanni hundu gara kitaaba isaanitti waamamuu kana jechuun gara Kitaabni hojiin isaanii itti galmeefamaa turetti ni waamamu. Harâ€™a waan dalagaa turtaniif ni mindeefamtu kana jechuun hojii gaariis ta’i hojii badaa irraa wanta hojjataniif jaza guutuu argattu. Jazaan mindaa gaarii kennuus adabuus of keessatti qabata. Kanaafu, namni hojii gaarii iimaanaa, ikhlaasa fi shari’aa irratti hundaa’un hojjate, mindaa wanta hojjate caalaa argata. Namni kafaree fi badii hojjate immoo adabbii isaaf malu adabama. Kuni kitaaba Keenya kan isin irratti dhugaan dubbatuudha. Kana jechuun osoo homaa itti hin dabaliniif fi irraa hin hir’isin kuni kitaaba hojii keessan guutuu of keessatti qabateedha. Akkuma Rabbiin jedhe, Galmeenis ni kaa’ama. Yoma san badii raawwattoota waan isa keessa jiru irraa sodaattota ta’anii isaan argita. Ni jedhus, Yaa badii keenya! Kuni kitaaba akkamii, xiqqaas guddaas walitti qabu malee hin dhiifne! Waan hojjatan dhiyaataa ta’ee argu. Gooftaan kee eenyullee hin miidhu. (Suuratu Kahf 18:49)

Dhugumatti, Nuti waan isin dalagaa turtan galmeesisaa turre. Kana jechuun haala guutuu ta’een hojii dhoksa fi ifaa yommuu addunyaa keessatti hojjataa turtan san Malaykoonni akka galmeessanii fi kataban ajajaa turre. Namni osoo hin argin wanta inni hojjatu galmeessun wanta salphaa ta’eedha. Yeroo amma keessatti, meeshaalee teknoloji namni hojjate mee ilaali. Osoo namni hin argin meeshaaleen akka kaamera wanta inni hojjatu hunda suuraa waliin waraabu. Rabbiin subhaanahu namoota kana akka hojjatan kan dandeesise Malaaykotas hojii namaa akka kataban ni dandeesisa. Inni waan hundaa irratti Danda’aadha.

Guyyaa murtii kana qoratamuun murtiin isaan jidduutti darba. Kanaafi Rabbiin Guyyaa kana garee lamaan adda baasa. Ni jedha, Isaan amananii fi hojii gaggaarii hojjatan immoo Gooftaan isaanii rahmata Isaa keessa isaan seensisa. Kana jechuun namoonni qalbii isaanitiin amananii fi qaama isaanitiin hojii gaggaarii hojjatan, Gooftaan isaanii rahmata Isaa keessa isaan seensisa. Rahmanni Isaa kuni Jannata. Akkuma hadiisa sahiih keessatti dhufe, Rabbiin Jannataan akkana jedhe, **Ati rahmata tiyya, siin nama fedheef rahmata ittiin godha.** (Sahiih Muslim 2846)

Suni isumatu milkaa’inna ifa bahaadha Kana jechuun Jannata seenuun milkaa’inna ifa baheedha. Fawz (milkaa’inna) jechuun sharrii fi wanta jibbamaa hunda jalaa nagaha bahuu fi wanta jaallatamaa barbaadamu argachuudha. Kanaafu, namni Jannata yoo seene sharrii, adabbii fi wanta jibbama jalaa nagaha bahuun wanta kheeyri fi jaallatama hunda waan argatuuf, dhugumatti suni milkaa’inna ifa bahee fi guddaadha.

â€œIsaan kafaran immoo,â€ƒkana jechuun haqa Rabbiin irraa dhufe osoo beekanu fudhachuu didanii fi morman waqqasaaf isaaniin akkana jedhama, **â€œSila keeyyattoonni Kiyya isin irratti dubbifamaa hin turre?**â€ƒ Keeyyattoonni (aayaanni) wanta gaarii isin fayyadu isinitti agarsiisani fi wanta isin miidhu irraa isin dhoowwan isin irratti dubbifama turan. Dhugumatti keeyyattoonni Keenya qanani hundarra guddaa gara keessan gaheedha. Garuu isaan hordofuu irraa of tuultan, dhageefachuu ykn dubbisuu irraa ni garagaltan. **â€œenamoota mujrimoota turtan.**â€ƒ Akka lugaatti mujrima jechuun zambii (badii) baayâ€™mee hojjachuun daangaa kan darbeedha. Kanaafu, badii akka kufrii, shirkii fi badiiwwan gurguddaa biroo hojjachuun namoota daangaa darban turtan.

â€œYommuu **â€œWaadaan Rabbii haqa, Qiyaamaan [akka dhuftu] shakkiin ishii keessa hin jiru**â€™ jedhamu,â€ƒ Kana jechuun yommuu Nabiyyoonni ykn warri amanan, **â€œErga namoonni du**â€™manii booda lamu akka isaan jiraachisuu fi qabrii keessaa isaan kaasuu Rabbiin waadaa galee jira. Waadaan kuni haqa. Qiyaamaan namoota walitti qabuun isaan qoratu, nama Isaaf ajajameef mindaa itti kennuuf, nama Isa didee immoo itti adabu ni dhaabbatti. Qiyaamaan dhufuu fi dhaabbachuu keessa shakkiin homaatu hin jiru. Kanaafu, Rabbiin sodaadhaa, Isaa fi Ergamtoota Isaatti amanaa, adabbii Rabbii jalaa wanta nagaha isin baasu dalagadhaa.â€ƒ Isiniin jedhan, isin ni jettan, **â€œQiyaamaan maal akka taate hin beeknu. Mamii malee yaada ishii hin qabnu. Nuti warra dhugaan amananii miti.**â€ƒ Yommuu addunyaa irra turtan,â€ƒ Nuti Qiyaaman akka dhaabbattu warra mirkaneefatanii miti. Shakkuu malee Qiyaamaan ni dhaabbatti jennee jala murree hin mirkaneeffanne.â€ƒ Jechaa turtan. Garuu harâ€™ma rakkoon isin himattan tokkollee isin hin fayyadu. Sababni isaas, ragaaleen Qiyaaman akka dhaabbattu isiniif dhiyaatanii turan.

â€œHamtuun waan dalaganii isaaniif ifa bahaâ€ƒ kana jechuun Guyyaa Qiyaamaa adabbiin hojii badaa isaaniif ifa baha. **â€œwanti isaan itti qishnaa (qoosaa) turaniis isaan marsa.**â€ƒ Kana jechuun azaabni (adabbiin) isaan addunyaa irratti itti qoosaa turan harâ€™ma isaanitti buâ€™ma.

Ni jedhaman, **â€œHarâ€™ma akkuma isin qunnamti Guyyaa keessan kana dagattan Nutis isin dhiifna.**â€ƒ Kana jechuun akkuma isin qunnamti Guyyaa kanaatti amanuu diddani fi hojjachuufi dhiistan, Nutis ibidda keessatti isin dhiifna. **â€œTeesson keessanis ibidda, tumsitoonni (gargaartoni) isiniif hin jiran.**â€ƒ Teessoo fi galti keessan ibidda Jahannami. Tumsitoonni adabbii kana isin irraa ittisan hin jiran. **â€œKuni waan keeyyattoota Rabbii qishnaa godhattaniif**â€ƒ Kana jechuun azaabni (adabbiin) kuni kan isinitti buâ€™meef sababa isin addunyaa qormaataa keessatti, isin qajeelchuuf keeyyattoota fi ragaalee Rabbiin irraa dhufan itti qoostaniif ykn qishnaa godhattaniif. Keeyyattoota fi ragaalee Gooftaa keessani sirritti qabachuu fi gammachuun hordofuun isin irra jiraa ture, garuu taphaa fi qishnaa godhattan. Ammas, waan **â€œjireenyi addunyaa isin gowwomsiteefi**â€ƒ. Hanga kaafamu fi qorannon hin jiru jettan geettanitti jireenyi addunyaa faayaa fi miâ€™maa ishiitiin isin sobde. Haqatti amanuu fi gammachuu abadii wanta isiniif mirkaneessu hojjachuu irraa isin garagalchitee. Addunyaa tanaaf ni hojjattan, Ganda Aakhira yeroo hundaa tura taâ€™meef hojjachuu ni dhiistan.

Kanaafu, **â€œHarâ€™ma ishii (ibidda) keessaa hin baafaman, isaan ceephoos hin buufachiifamanu.**â€ƒ â€œisaan ceephoos hin buufachiifamanu.â€ƒ Jechuun gara Rabbiif ajajamutti akka deebiâ€™man isaan irraa hin barbaadamu. Hojii gaggaarii akka hojjataniif gara addunyaa hin deebifaman.

﴿فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾
 ﴿وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

â€œFaarun kan Rabbii Gooftaa samiwwanii fi Gooftaa dachii, Gooftaa aalama hundaati. Samii fi dachii keessatti Al-Kibriyaaâ€™u kan Isaati. Innis Injifataa Ogeessa.â€œSuuratu Al-Jaasiyah 45:36-37

â€œFaarun kan Rabbiiâ€œ uumamtoota Isaa biratti qanani isaan qananiiseef faaruun hundi kan Isaati. Kanaafu, yaa namoota Isa faarsaa. Qananiin isin qabdan hundi Isa irraayyi. â€œGooftaa aalama hundaati.â€œ Aalama jechuun wantoota uumaman hunda. Jechi â€œaalamaâ€œjedhu, jecha â€œalamaâ€œjedhu irraa kan fudhatameedha. Alama jechuun mallattoo gara wanta tokkotti akeekudha. Wantoonni uumaman hundi gara Khaaliqa isaanii waan akeekaniif aalama taâ€™u.

â€œGooftaa samiwwanii fi Gooftaa dachiiâ€œKana jechuun Maalika samiiwwii fi dachiiti. Samiiwwani fi dachiin hundi kan Isaati. Sababni isaas, Isatu uumee, Isatu isaan tiiksa, tooâ€™ata.

â€œAl-Kibriyaaâ€™u kan Isaatiâ€œ jechuun Boonuun, Aangoo fi Guddinni hundi kan Isaa qofa. Wanti hundi Isaa biratti gadi jedha, Isatti hajama. â€œInnis Injifataaâ€œ Isa qofatu humna waa hundaa injifatu qaba. Humni kamiyyu humna Isaatiin morkachuu hin dandaâ€™u.â€œOgeessaâ€œwanta hunda bakka isaaf malu kan kaaâ€™udha. Seera kaaâ€™u tokkollee hin kaaâ€™u ogummaa fi faaydaf yoo taâ€™malee. Wanta uumuu tokkollee hin uumuu faaydaf yoo taâ€™malee[1]

Qurâ€™aanni namoonni erga duâ€™anii booda akka kaafaman amansiisuuf maloota adda addaatti fayyadame jira. Maloonni kunniin hundi sammuu isaanii waliin kan deemaniidha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa namoota erga duâ€™anii booda jazaaf isaan kaasun barbaachisa akka taâ€™isaan yaadachisa. Namoota kan uumeef Isa qofa akka gabbaraniif. Kanaaf, karaa ittiin Isa gabbaranii fi Isaaf ajajaman ifa gochuuf Ergamtoota ni erge, kitaabban ni buuse. Kanaafu, erga duâ€™anii booda namni badaa fi gaariin osoo jazaaf isaanii hin argatin akkanumatti hafuu? Duâ€™aan booda kaase yoo jazaaf isaanii hin kafalin namni badaa fi gaarii wal-qixaa jechuudha. Namni gaarii wanta gaarii hojjateef yoo hin badhaafamin, namni badaa badii hojjateef yoo adabamin, garaagarummaan isaanii eessatti ree?

Addunyaa tana keessatti namoonni badii hojjatanii osoo hin adabamin duâ€™an mee ilaali. Adolf Hitler namoota miliyoona jahaa jumlaan fixe. Adolf Hitler mana murtiitti dhiyaatee adabbii argatee jiraa? Osoo mana murtiitti hin dhiyaatin duâ€™me. Yeroo ammas, moottonni abbaa irree namoota kumaatamatti lakkaawaman fixaa jiru. Mana murtiitti osoo hin dhiyaatin duâ€™u. Kanaafu, moottonni abbaa irree fi namoonni badii hojjatan kunniin osoo adabbii guutuu hin argatin akkanumatti badanii hafuu? Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ
الْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَاءٌ ﴿٤٣﴾﴾

â€œRabbiin waan miidhaa hojjattoonni (Zaalimoonni) raawwatan irraa dagataa taâ€™TMuu hin yaadin. Kan Rabbiin isaan tursiisuuf Guyyaa isa keessa ijji sodaadhan bobaastudha. [Gara waamichaatti] fiigaa mataan isaanii kan olkaâ€™TMu taâ€™TMa, ijji isaaniis gara isaaniitti hin deebitu. Qalbiin isaanis duwwaadha.â€ Suuratu Ibraahim: 42-43

Kanaafu, Qiyaamaan dhufuun wanta shakkii hin qabnee fi dirqama taâ€™TMeedha. Rabbiin subhaanahu ni jedha:

﴿وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مَّعْدُودٍ ﴿١٠٤﴾﴾

â€œ[Guyyaa Qiyaamaa] yeroo lakkaâ€™TMameef (murtaaâ€™TMef) malee hin tursiisnaâ€ Suuratu Huud 11:104

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™TMaalaa sanyii Aadam irraa namoonni meeqa addunyaa tana irra akka dhufan dursee murteesse jira. Yeroo isaaniis murteesse kaaâ€™TMe jira. Namoonni lakkoofsi isaanii beekkame kunniin addunyaa tana irratti dhufanii erga xumuramanii booda Qiyaamaan ni dhaabbatti. Kanaafu, Qiyaamaa tursiisuun dadhabbiif osoo hin taâ€™TMin yeroon jireenya addunyaa duraan murteefame haa xumuramuufi. Yeroon jireenya addunyaa tanaa erga xumuramee booda Qiyaamaan dhaabbachuun qorannoo fi jazaan ni jalqabama.

Kitaabban wabii

[1] [Tafsiiru Ibn Kasiir](#) â€“ 6/614-616, [Tafsiiru Saâ€™TMdi](#) fuula 917-918, [Maâ€™TMaariju Tafakkuri wa daqaaâ€™TMiqu tadabbur](#) â€“ 13/125-134, [Zaadul Masiir](#)-Ibn Al-Jawzi- fuula 1296-197, [Tafsiiru Xabari](#)-21/107-110

Date Created

September 26, 2019

Author

admin